

ความคิดเห็นต่อมาตรการฉลากภาพพร้อมข้อความ คำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์: กรณีศึกษาพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม

ธนเพ็ญ พัฒนเสถียรกุล, ภ.บ.*

สุรสิทธิ์ ล้อจิตรอำนาจ, ภ.ด.**

* กลุ่มงานเภสัชกรรม โรงพยาบาลราชพิพัฒน์ สำนักการแพทย์ กรุงเทพมหานคร

** คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

บทคัดย่อ มาตรการฉลากภาพพร้อมข้อความคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นแนวคิดหนึ่งที่จะนำมาใช้เพื่อการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของประเทศไทย การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการดังกล่าวและผลของภาพพร้อมข้อความคำเตือนต่อการรับรู้ ระดับความกลัวและความตั้งใจที่มีต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ทำการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวางในกลุ่มพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม จำนวน 370 คน รวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา และการทดสอบไคร้สแควร์ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 41.4) เห็นด้วยว่ามาตรการดังกล่าวมีผลต่อความตั้งใจในการลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ภาพดื่มสุราแล้วขับขี้ ทำให้พิการและตายได้ เป็นภาพที่มีระดับการรับรู้ถึงความรุนแรง การรับรู้โอกาสเสี่ยงของการเป็นโรคหรืออันตราย ระดับความกลัว และมีผลต่อความตั้งใจในการลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากที่สุด ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ประวัติการดื่ม และสถานภาพสมรส ของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์กับผลของภาพที่มีต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แสดงให้เห็นว่า มาตรการดังกล่าวมีผลต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งควรมีการศึกษาในกลุ่มอื่นเพิ่มเติมเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาโยบายมาตรการเกี่ยวกับฉลากภาพ และข้อความคำเตือนบนฉลากบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อไป

คำสำคัญ: มาตรการฉลากภาพพร้อมข้อความคำเตือน, เครื่องดื่มแอลกอฮอล์, นโยบายแอลกอฮอล์

บทนำ

เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จัดว่าเป็นเครื่องดื่มที่มีผู้นิยมบริโภคอย่างกว้างขวาง ที่สำคัญสามารถทำให้เสพติดได้ องค์การอนามัยโลกได้ประมาณว่า ปี ค.ศ. 2002 มีผู้บริโภครเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ทั่วโลกสูงถึง 2,000 ล้านคน⁽¹⁾ สถิติปี พ.ศ. 2553 มีประชากรที่เสียชีวิตอันเนื่องมาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ปีละประมาณ

2.5 ล้านราย สำหรับประเทศไทยมีประชากรที่เสียชีวิตอันเนื่องมาจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ปีละประมาณ 2 หมื่น 6 พันคน⁽²⁾ การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้นก่อให้เกิดผลกระทบอย่างมาก ทั้งในด้านสุขภาพ โดยทำให้เกิดโรคและการบาดเจ็บได้มากกว่า 60 ชนิด^(1,3) จากการศึกษาที่ผ่านมาพบว่า การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของผู้ขับขี้มีความสัมพันธ์กับ

อุบัติเหตุจราจรทางบกที่เพิ่มขึ้น⁽²⁾ นอกจากนี้ยังมีผลกระทบในด้านเศรษฐกิจด้วย จากการศึกษาต้นทุนผลกระทบทางสังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจ ของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2549 พบว่ามีมูลค่าสูงถึง 156,105 ล้านบาท คิดเป็นประมาณร้อยละ 1.99 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ในขณะที่สถิติของกรมสรรพสามิต ปี พ.ศ. 2549 พบว่ารายรับที่ได้จากการจัดเก็บภาษีสรรพสามิตมีมูลค่าเพียง 72,871 ล้านบาท หรือคิดเป็นประมาณร้อยละ 0.93 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ⁽⁴⁾ จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่าปัญหาการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นปัญหาที่สำคัญมาก และก่อให้เกิดผลกระทบหลายด้าน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกำหนดนโยบายหรือมาตรการในการควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ขึ้น ในประเทศไทยมีการดำเนินการด้วย 2 มาตรการหลัก คือ ด้านการณรงค์และด้านกฎหมาย

ปัจจุบันมี พรบ. ควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ พ.ศ. 2551 และคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ซึ่งทำหน้าที่ในการประกาศและออกกฎหมายฉบับต่างๆ เพื่อให้เกิดการควบคุมที่ครอบคลุมมากขึ้น รวมถึงคณะกรรมการนี้ได้มีการนำแนวคิดการใช้ฉลากภาพพร้อมข้อความคำเตือนเช่นเดียวกับลักษณะของฉลากภาพบนซองบุหรี่มาใช้กับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์โดยหวังผลเช่นเดียวกับบุหรี่ที่ทำให้ประชาชนตระหนักถึงพิษภัยของบุหรี่มากขึ้น ที่ผ่านมามีการศึกษาเกี่ยวกับผลของภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ โดยพบว่า ภาพคำเตือนบนซองบุหรี่มีผลต่อทัศนคติในการลดการสูบบุหรี่ด้วย^(5,6) ในส่วนของมาตรการฉลากภาพคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น มีการศึกษาที่พบว่า ประชาชนเห็นด้วยกับมาตรการฉลากภาพคำเตือนนี้⁽⁷⁾ แต่ปัจจุบันยังไม่มีการศึกษาถึงผลของภาพคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มากนัก และจากแนวคิดทฤษฎีแรงจูงใจในการป้องกันโรค^(8,9) ที่กล่าวถึงการที่จะทำให้เกิดการรับรู้ และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่เน้นจากการรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นสื่อกลางทำให้เกิดความกลัว

โดยวัดจากการรับรู้ความรุนแรง การรับรู้ความเสี่ยง ความคาดหวังในประสิทธิผลการตอบสนอง และความคาดหวังในความสามารถตน โดยหากมีการรับรู้ความรุนแรงมาก เกิดความกลัวสูง ก็จะมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนพฤติกรรมได้สูงด้วย ซึ่งในการวิจัยนี้ได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการรับรู้ความรุนแรงกับการรับรู้โอกาสเสี่ยงมาใช้

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อมาตรการฉลากภาพพร้อมข้อความคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และผลของภาพพร้อมข้อความคำเตือนต่อการรับรู้ ระดับความกลัว และความตั้งใจที่มีต่อการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยกลุ่มเป้าหมายที่ทำการศึกษาในครั้งนี้ เป็นกลุ่มแรงงานอุตสาหกรรม เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีวิถีการดำเนินชีวิตที่มีความเสี่ยง ต้องทำงานกับเครื่องจักรกลต้องเร่งรีบ และมักมีวิธีการผ่อนคลายสังสรรค์หลังเลิกงาน ที่พบได้บ่อยคือการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กลุ่มแรงงานอุตสาหกรรมนี้จัดได้ว่าเป็นกลุ่มใหญ่ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นการศึกษาในกลุ่มแรงงานนี้จะเป็นตัวแทน หรือแนวทางหนึ่งในการศึกษาผลของมาตรการดังกล่าว หากมีการบังคับใช้

วิธีการศึกษา

1. รูปแบบการศึกษา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจแบบภาคตัดขวาง (cross-sectional survey research) ณ โรงงานอุตสาหกรรมแห่งหนึ่ง ในช่วงเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2555

2. ประชากร ได้แก่ พนักงานทั้งหมดในโรงงานอุตสาหกรรมอาหารแห่งหนึ่ง จำนวน 421 คน ซึ่งการเก็บข้อมูลมีผู้ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้นจำนวน 370 คน คิดเป็นร้อยละ 87.9 (เก็บข้อมูลเฉพาะพนักงานที่ปฏิบัติงานในช่วงเวลาที่แจกแบบสอบถาม)

3. เครื่องมือและวิธีการเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยผู้ตอบเป็นผู้กรอกแบบสอบถามเอง พร้อมกับให้กลุ่มตัวอย่างดูฉลากภาพ

พร้อมข้อความคำเตือน ซึ่งเป็นภาพสีอ้างอิงจากร่างประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์ฉลาก พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผลิตหรือนำเข้า พ.ศ. ...⁽¹⁰⁾ มีทั้งหมด 6 ภาพ คือ

- 1) “ภาพดื่มสุราทำให้เป็นโรคตับแข็ง”
- 2) “ภาพดื่มสุราแล้วขับขี้ ทำให้พิการและตายได้”
- 3) “ภาพดื่มสุราทำให้ขาดสติและเสียชีวิต”
- 4) “ภาพดื่มสุราทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ”
- 5) “ภาพดื่มสุรา ทำร้ายตัวเอง ทำลายลูกและครอบครัว”
- 6) “ภาพดื่มสุรา เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีต่อเด็กและเยาวชน”

ข้อความประกอบด้วย

- 1) ข้อมูลด้านลักษณะประชากร
- 2) ความคิดเห็นต่อมาตรการฉลากภาพ พร้อมคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยแบ่งเป็น มีผลทำให้ดื่มลดลง/เลิกดื่ม ไม่นั่นใจ และไม่มีผล

3) ความคิดเห็นต่อฉลากภาพคำเตือนแต่ละภาพที่มีต่อการรับรู้ความรุนแรงของโรค โอกาสเสี่ยงต่ออันตรายและความเหมาะสมของภาพ โดยแบ่งระดับความคิดเห็นต่อการรับรู้ความรุนแรงและความเสี่ยงเป็นเห็นด้วย ไม่นั่นใจ ไม่เห็นด้วย ส่วนความเหมาะสมของภาพ แบ่งระดับความคิดเห็นเป็น เหมาะสม ไม่นั่นใจ ไม่เหมาะสม

4) ความคิดเห็นต่อฉลากภาพคำเตือนที่มีต่อความตั้งใจในการเลิกดื่ม หรือไม่อยากลองดื่ม โดยการจัดอันดับภาพ

5) ความคิดเห็นต่อฉลากภาพคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลต่อความกลัว โดยการจัดอันดับภาพ

ดำเนินการแจกแบบสอบถามและรับคืนโดยอาสาสมัครที่ผ่านการประชุมชี้แจงทำความเข้าใจในแบบสอบถาม

แบบสอบถามได้ทำการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน และทดสอบความเป็นปรนัยของแบบสอบถาม โดยขนาดภาพในแบบสอบถามเป็นภาพที่สามารถเห็นภาพ และอ่านข้อความคำเตือนได้ชัดเจน ไม่ใช่ขนาดจริง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยโปรแกรมสำเร็จรูป โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบไครส์แควร์

ผลการศึกษา

1. ข้อมูลด้านลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง มีอายุมากกว่า 45 ปี มีสถานภาพสมรส และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ดังตารางที่ 1

2. ความคิดเห็นต่อมาตรการฉลากภาพพร้อมคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่ามาตรการฉลากภาพคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีความตั้งใจที่จะลด หรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 41.4 รองลงมาคือ ไม่มีผลต่อความตั้งใจที่จะดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ คิดเป็นร้อยละ 38.9 และน้อยที่สุดคือไม่นั่นใจ คิดเป็นร้อยละ 19.7 ดังภาพที่ 1

3. ความคิดเห็นต่อฉลากภาพคำเตือนแต่ละภาพที่มีต่อการรับรู้ความรุนแรงของโรค โอกาสเสี่ยงต่ออันตราย และความเหมาะสมของภาพ

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าภาพทั้ง 6 ภาพ ทำให้รับรู้ความรุนแรง รับรู้โอกาสเสี่ยง และเห็นว่าเหมาะสม โดยภาพที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าทำให้รับรู้ความรุนแรง รับรู้โอกาสเสี่ยง และเห็นว่าเหมาะสมมากที่สุดคือภาพดื่มสุราแล้วขับขี้ ทำให้พิการและตายได้

4. ความคิดเห็นต่อฉลากภาพคำเตือนที่มีผลต่อความตั้งใจในการเลิกดื่ม หรือไม่อยากลองดื่ม

ผลการศึกษาคำเตือนต่อฉลากภาพคำเตือนที่มีผลต่อความตั้งใจในการเลิกดื่ม หรือไม่อยากลองดื่ม โดยการเรียงลำดับภาพเป็นอันดับ พบว่า ภาพดื่มสุรา

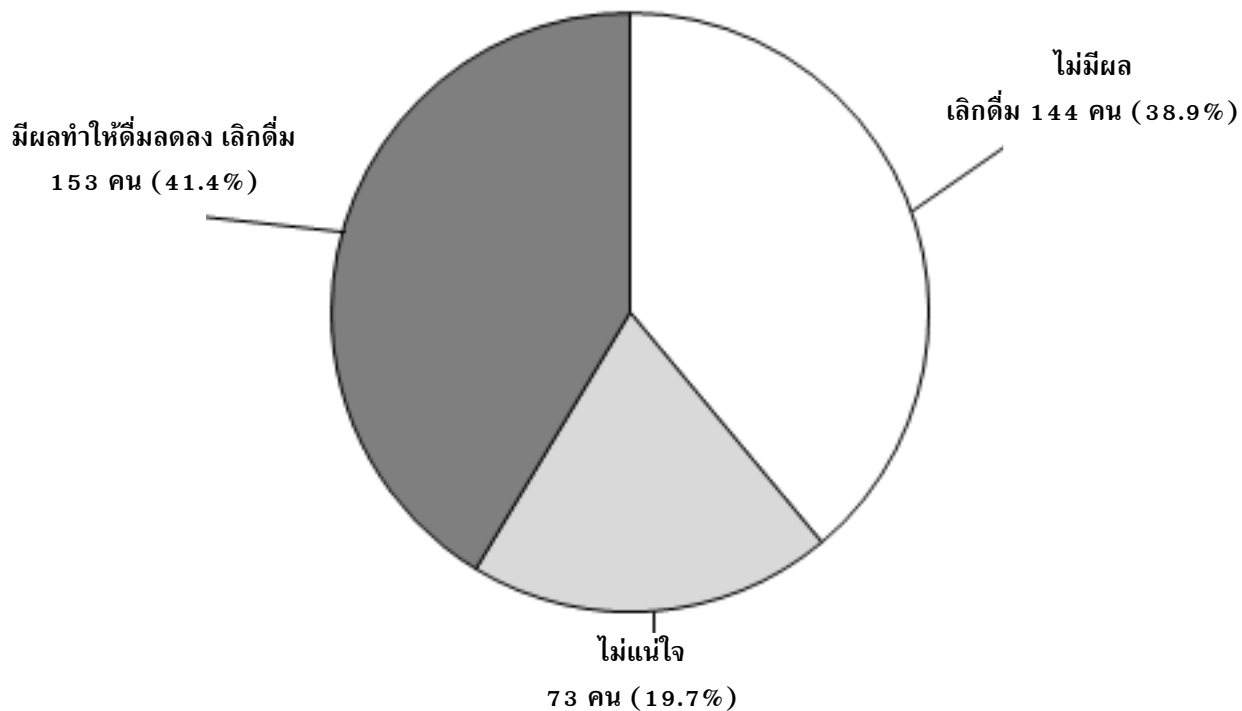
แล้วขี้ ทำให้พิการและตายได้ ถูกเลือกเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาได้แก่ ภาพดื่มสุรา ทำให้เป็นโรคตับแข็ง และอันดับสุดท้าย ได้แก่ ภาพดื่มสุรา ทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ดังแสดงในตารางที่ 2

ตารางที่ 1 ข้อมูลด้านลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่าง

5. ความคิดเห็นต่อฉลากภาพคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลต่อความกลัว การศึกษาความคิดเห็นต่อฉลากภาพคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่มีผลต่อความกลัว

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ	ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			ระดับการศึกษา		
ชาย	283	76.5	ไม่ได้เรียน	15	4.1
หญิง	87	23.5	ประถมศึกษา	44	11.9
อายุ (ปี)			มัธยมศึกษาตอนต้น	53	14.3
ต่ำกว่า 25	58	15.7	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	82	22.2
26 – 30	62	16.8	อนุปริญญา/ปวส.	95	25.7
31 – 35	69	18.6	ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	81	21.9
36 – 40	49	13.2	ประวัติการดื่ม		
41 – 45	46	12.4	ไม่ดื่ม	123	33.2
มากกว่า 45	86	23.2	เคยดื่ม แต่เลิกแล้ว	57	15.4
สถานภาพสมรส			ดื่ม	190	51.4
โสด	154	41.6			
สมรส	216	58.4			

ภาพที่ 1 ความคิดเห็นต่อมาตรการที่มีต่อความตั้งใจในการลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ตารางที่ 2 ผลการจัดอันดับภาพที่มีผลต่อความตั้งใจในการเลิกดื่ม หรือ ไม่อยากลองดื่ม (n=341)

ภาพคำเตือน	ผู้ตอบ	ผลของภาพที่มีต่อความตั้งใจในการเลิกดื่มหรือไม่อยากลองดื่ม (เลข 1 หมายถึง มีผลมากที่สุด เลข 6 หมายถึง มีผลน้อยที่สุด)							ค่าเฉลี่ย	อันดับที่
		1	2	3	4	5	6			
ภาพดื่มสุราแล้วขับขี ทำให้ พิการและตายได้	จำนวน (ร้อยละ)	101 (29.6)	128 (37.6)	41 (12.0)	33 (9.7)	24 (7.0)	14 (4.1)	2.39	1	
ภาพดื่มสุรา ทำให้เป็น โรคตับแข็ง	จำนวน (ร้อยละ)	105 (30.8)	39 (11.4)	58 (17.0)	52 (15.2)	50 (14.7)	37 (10.9)	3.04	2	
ภาพดื่มสุรา ทำให้ขาดสติ และเสียชีวิตได้	จำนวน (ร้อยละ)	47 (13.8)	58 (17.0)	115 (33.7)	52 (15.2)	38 (11.2)	31 (9.1)	3.20	3	
ภาพดื่มสุรา ทำร้ายตัวเอง ทำร้ายลูก และทำร้ายครอบครัว	จำนวน (ร้อยละ)	39 (11.4)	61 (17.9)	59 (17.3)	73 (21.4)	90 (26.4)	19 (5.6)	3.50	4	
ภาพดื่มสุรา เป็นแบบอย่าง ที่ไม่ดีต่อเด็กและเยาวชน	จำนวน (ร้อยละ)	32 (9.4)	39 (11.4)	32 (9.4)	44 (12.9)	85 (24.9)	109 (32.0)	4.28	5	
ภาพดื่มสุรา ทำให้เสื่อม สมรรถภาพทางเพศ	จำนวน (ร้อยละ)	16 (4.7)	15 (4.4)	37 (10.9)	88 (25.8)	54 (15.8)	131 (38.4)	4.59	6	

โดยการเรียงลำดับภาพเป็นอันดับ พบว่า ภาพดื่มสุราแล้วขับขี ทำให้พิการและตายได้ ถูกเลือกเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาได้แก่ ภาพดื่มสุรา ทำให้เป็นโรคตับแข็ง และอันดับสุดท้ายได้แก่ ภาพดื่มสุราทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ดังแสดงในตารางที่ 3

6. ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปกับผลของภาพที่มีต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หากมีมาตรการฉลากภาพคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์

ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ประวัติการดื่ม และสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์กับผลของภาพที่มีต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หากมีมาตรการฉลากภาพพร้อมคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ($p=0.001$, 0.015 และ <0.001 ตามลำดับ) ดังตารางที่ 4

วิจารณ์

จากการสอบถามกลุ่มตัวอย่างถึงความคิดเห็นต่อมาตรการฉลากภาพพร้อมคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ส่วนใหญ่เห็นด้วยว่า ภาพพร้อมข้อความคำเตือนนั้นมีผลต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ แต่อย่างไรก็ตามยังมีกลุ่มที่ไม่แน่ใจถึงผลของภาพดังกล่าวด้วย แสดงได้ว่ามาตรการนี้มีผลต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ส่วนหนึ่ง ทั้งนี้ผลจากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวคิดการพิมพ์ฉลากข้อความเตือนรูปภาพเตือนพิษภัยและอันตรายบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในครั้งนี้ คล้ายกับผลการศึกษาฉลากภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ในกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั่วไปที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปีขึ้นไป⁽⁷⁾ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่ง แสดงให้เห็นว่า มาตรการฉลากภาพนี้เป็นมาตรการหนึ่งส่งผลให้เตือนใจ และมีผลต่อความตั้งใจในการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้

ตารางที่ 3 ผลการจัดอันดับภาพที่มีผลต่อความกลัว (n=341)

ภาพคำเตือน	ผู้ตอบ	ผลของภาพที่มีต่อความกลัว						ค่าเฉลี่ย	อันดับที่
		(เลข 1 หมายถึง กลัวมากที่สุด เลข 6 หมายถึง กลัวน้อยที่สุด)							
		1	2	3	4	5	6		
ภาพดื่มสุราแล้วขับชี่ ทำให้พิการและตายได้	จำนวน (ร้อยละ)	115 (33.7)	125 (36.7)	40 (11.7)	24 (7.1)	28 (8.2)	9 (2.6)	2.27	1
ภาพดื่มสุรา ทำให้เป็นโรคตับแข็ง	จำนวน (ร้อยละ)	102 (29.9)	52 (15.2)	60 (17.7)	54 (15.8)	44 (12.9)	29 (8.5)	2.92	2
ภาพดื่มสุรา ทำให้ขาดสติ และเสียชีวิตได้	จำนวน (ร้อยละ)	42 (12.3)	68 (19.9)	111 (32.6)	51 (15.0)	35 (10.2)	34 (10.0)	3.21	3
ภาพดื่มสุรา ทำร้ายตัวเอง ทำร้ายลูก และทำร้ายครอบครัว	จำนวน (ร้อยละ)	40 (11.7)	53 (15.5)	66 (19.4)	71 (20.9)	85 (24.9)	26 (7.6)	3.55	4
ภาพดื่มสุรา เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีต่อเด็กและเยาวชน	จำนวน (ร้อยละ)	24 (7.0)	30 (8.8)	29 (8.5)	54 (15.8)	94 (27.6)	110 (32.3)	4.45	5
ภาพดื่มสุรา ทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ	จำนวน (ร้อยละ)	18 (5.3)	13 (3.8)	35 (10.3)	87 (25.5)	55 (16.1)	133 (39.0)	4.60	6

แต่การจะทำให้กลุ่มตัวอย่างลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้มาตรการอื่น ๆ ร่วมด้วยจึงจะส่งผลต่อความตั้งใจในการลดการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้มากขึ้น

ส่วนประเด็นผลของฉลากภาพพร้อมคำเตือน แต่ละภาพต่อการรับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่ออันตราย และความเหมาะสมของภาพ กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่าแต่ละฉลากภาพพร้อมคำเตือนนั้นเหมาะสม และมีผลทำให้รับรู้ความรุนแรงของโรค การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่ออันตรายแสดงได้ว่า ภาพแต่ละภาพนั้นสามารถนำมาใช้ในมาตรการนี้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาพดื่มสุราแล้วขับชี่ ทำให้พิการและตายได้ ซึ่งทำให้กลุ่มตัวอย่างรับรู้ความรุนแรงของโรค และรับรู้โอกาสเสี่ยงต่ออันตราย มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นว่าภาพนี้ มีความเหมาะสมหากมีการประกาศใช้มาตรการฉลากภาพพร้อมคำเตือน มากที่สุดด้วย

สำหรับความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างต่อฉลากภาพคำเตือนที่มีต่อความตั้งใจในการเลิกดื่ม หรือไม่อยาก

ลองดื่ม เมื่อเรียงลำดับภาพเป็นอันดับ และการเรียงลำดับภาพที่มีผลต่อความกลัวเป็นอันดับพบว่า ทั้งสองประเด็นให้ผลเช่นเดียวกัน คือ ภาพดื่มสุราแล้วขับชี่ ทำให้พิการและตายได้ ถูกเลือกเป็นอันดับที่ 1 รองลงมาอันดับที่ 2 ได้แก่ ภาพดื่มสุรา ทำให้เป็นโรคตับแข็ง ส่วนอันดับสุดท้ายได้แก่ ภาพดื่มสุรา ทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาการออกแบบโฆษณาเตือนสติของบุหรีและฉลากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค⁽¹¹⁾ ที่พบว่าภาพที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคได้ดีนั้น จะต้องเป็นมุมมองที่คนอาจนึกไม่ถึงมาก่อน เช่น ความทรمانจากการพิการ และเป็นประเด็นใกล้ตัว สามารถรู้สึกร่วมกับเหตุการณ์นั้นๆ ได้ โดยคำเตือนที่มีประสิทธิภาพมากที่สุดคือ คำเตือนที่แสดงภาพผู้ประสบอุบัติเหตุจากการดื่มสุราและขับชี่ ซึ่งในการศึกษารั้งนี้ก็พบว่ากลุ่มตัวอย่างเลือกภาพดื่มสุราแล้วขับชี่ ทำให้พิการและตายได้ เป็นอันดับแรกเช่นกัน รวมถึงผลการศึกษาสอดคล้องกับการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการขาย/การโฆษณาเครื่องดื่มแอลกอฮอล์⁽⁷⁾

ที่เห็นด้วยกับการให้มีการพิมพ์ฉลากข้อความเตือนรูปภาพเตือนพิษภัยอันตรายจากการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์บนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยภาพที่เตือนภัยได้ดี 3 อันดับแรก คือ (1) ภาพอุบัติเหตุ (2) ความพิการ และ (3) ภาพโรคตับแข็ง โดยให้เหตุผลว่า เป็นการเตือนสติได้อีกทางหนึ่ง เป็นการเตือนใจและจะเห็นภาพของอันตรายชัดเจนมากขึ้น แสดงได้ว่าภาพคำเตือนที่จะมีผลต่อความตั้งใจใน

การเลิกดื่มและไม่อยากลองดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ได้ดี คือ ภาพดื่มสุราแล้วขับขี้ ทำให้พิการและตายได้ และภาพที่อาจจะมีการพิจารณาทบทวนหากจะนำมาใช้ในมาตรการนี้คือภาพดื่มสุรา ทำให้เสื่อมสมรรถภาพทางเพศ

ส่วนความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างกับผลของภาพที่มีต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หากมีมาตรการ

ตารางที่ 4 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทั่วไปกับผลของภาพที่มีต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หากมีมาตรการฉลากภาพพร้อมคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (n=370)

ข้อมูลทั่วไป	ผลของภาพที่มีต่อความตั้งใจที่จะลด/เลิกดื่ม						p-value
	มีผล		ไม่แน่ใจ		ไม่มีผล		
	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ	จำนวนผู้ตอบ	ร้อยละ	
เพศ							
ชาย	115	40.6	52	18.4	116	41.0	0.273
หญิง	38	43.7	21	24.1	28	32.2	
อายุ (ปี)							
ต่ำกว่า 25	18	31.0	18	31.0	22	38.0	0.582
26 – 30	25	40.3	13	21.0	24	38.7	
31 – 35	28	40.6	12	17.4	29	42.0	
36 – 40	25	51.0	7	14.3	17	34.7	
41 – 45	20	43.5	7	15.2	19	41.3	
มากกว่า 45	37	43.0	16	18.6	33	38.4	
ระดับการศึกษา							
ต่ำกว่าประถม	9	60.0	2	13.3	4	26.7	0.001*
ประถมศึกษา	24	54.6	10	22.7	10	22.7	
มัธยมศึกษาตอนต้น	33	62.3	5	9.4	15	28.3	
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	35	42.7	11	13.4	36	43.9	
อนุปริญญา/ปวส.	27	28.4	27	28.4	41	43.2	
ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	25	30.9	18	22.2	38	46.9	
ประวัติการดื่ม							
ดื่ม	64	33.7	39	20.5	87	45.8	0.015*
เคยดื่มแต่เลิกแล้ว	32	56.1	11	19.3	14	24.6	
ไม่ดื่ม	57	46.3	23	18.7	43	35.0	
สถานภาพสมรส							
โสด/หม้าย	50	32.5	45	29.2	59	38.3	< 0.001*
สมรส	103	47.7	28	13.0	85	39.3	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ p<0.05

ฉลากภาพพร้อมคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยด้านระดับการศึกษา ประวัติการดื่ม และสถานภาพสมรสของกลุ่มตัวอย่าง มีความสัมพันธ์กับผลของภาพที่มีต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยปัจจัยด้านระดับการศึกษานั้นพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าอนุปริญญา ฉลากภาพพร้อมคำเตือนจะมีผลต่อระดับความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์สูงกว่ากลุ่มอื่น อาจเนื่องจากกลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปจะสามารถพิจารณาไตร่ตรองถึงผลดีผลเสียได้ดีกว่าผู้ที่มีการศึกษาในระดับที่ต่ำกว่า แสดงให้เห็นว่ามาตรการนี้จะมีผลต่อผู้ที่มีการศึกษาไม่สูงมากนัก สำหรับปัจจัยด้านประวัติการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์นั้น ฉลากภาพพร้อมคำเตือนมีผลต่อความตั้งใจในกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ไม่ดื่มหรือเคยดื่มแต่เลิกแล้ว มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ดื่มซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาผลของภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ต่อการรับรู้และความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไป ในจังหวัดนครศรีธรรมราช⁽⁹⁾ ที่พบว่าภาพจะมีผลต่อความตั้งใจในกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่มากกว่ากลุ่มที่สูบบุหรี่ แสดงให้เห็นว่ามาตรการนี้น่าจะมีผลลัพธ์ที่ดีหากนำมาใช้กับกลุ่มนักดื่มหน้าใหม่ หรือกลุ่มที่ไม่เคยดื่มแต่อยากลองดื่ม สำหรับปัจจัยด้านสถานภาพสมรส พบความสัมพันธ์ว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสดหรือหย่า มาตรการฉลากภาพพร้อมคำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีผลต่อระดับความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์น้อยกว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพสมรส อาจเนื่องจากกลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพโสดหรือหย่าเป็นกลุ่มที่มีรูปแบบการดำเนินชีวิตที่มีลักษณะชอบการพบปะเพื่อนฝูง ชอบเข้าสังคม และมีความสนใจในการหาความสนุกสนานให้กับตนเอง เนื่องจากไม่มีภาระครอบครัวต้องรับผิดชอบ จึงทำให้หากมีมาตรการนี้จะมีผลต่อระดับความตั้งใจน้อยกว่ากลุ่มที่มีสถานภาพสมรส

จากการศึกษานี้ มาตรการฉลากภาพพร้อมข้อความ

คำเตือนบนบรรจุภัณฑ์เครื่องดื่มแอลกอฮอล์เป็นมาตรการหนึ่งที่น่าจะมีผลต่อความตั้งใจที่จะลดหรือเลิกดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ โดยภาพที่สื่อถึงความรุนแรงและโอกาสเสี่ยง รวมถึงความกลัวได้มากที่สุด คือ ภาพดื่มสุราแล้วขับขี ทำให้พิการและตายได้ ดังนั้นหากมีการนำมาตรการนี้ไปใช้จริง หรือการนำฉลากภาพพร้อมข้อความคำเตือนไปใช้ในการรณรงค์เพื่อกระตุ้นให้ตระหนักถึงผลเสียจากการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ ควรนำเสนอภาพภาพนี้ด้วย แต่อย่างไรก็ตาม การควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ให้มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องใช้หลายมาตรการร่วมกัน อีกทั้งการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกลุ่มพนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้นจึงควรมีการศึกษาเกี่ยวกับผลของมาตรการนี้ต่อความตั้งใจในการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มประชากรอื่นเพิ่มเติมด้วย เพื่อให้การดำเนินมาตรการนี้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

1. World Health Organization. Global Status Report on Alcohol. Geneva: World Health Organization; 2004.
2. ทักษพล ธรรมรังสี. สถานการณ์การบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์และผลกระทบ 2556. นนทบุรี: เดอะ กราฟิโกซิสเต็มส์; 2556.
3. World Health Organization. Global status report on alcohol and health. Geneva: World Health Organization; 2011.
4. มนรัตน์ ถาวรเจริญทรัพย์, ยศ ตีระวัฒนานนท์, อุษา ฉายเกสิดแก้ว, ชนิดา เลิศพิทักษ์พงศ์, จอมขวัญ โยธาสุมทร, กรรณิการ์ จิตปัญญาสุวรรณ, และคณะ. การศึกษาต้นทุนผลกระทบทางสังคม สุขภาพ และเศรษฐกิจของการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.), สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.) และ ศูนย์วิจัยปัญหาสุรา (ศวส.); 2551.
5. นื่องเล็ก บุญจุง, สุตสาคร ไชยสาร, ประภาศิต ภัคดี. ผลของภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ต่อพฤติกรรมและทัศนคติในการสูบบุหรี่: กรณีศึกษาชุมชนศรีโค อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารควบคุมยาสูบ 2551;2:27-40.

6. มณฑา เก่งการพานิช, ลักขณา เต็มศิริกุลชัย. ประสิทธิภาพของภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ในทัศนะของเยาวชนไทย. วารสารควบคุมยาสูบ 2551;2:14-26.
7. ศูนย์เครือข่ายวิชาการเพื่อสังเกตการณ์และวิจัยความสุขชุมชน มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ. สสำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับผลกระทบของการห้ามขายเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ต่อการท่องเที่ยวในวันหยุดสำคัญทางศาสนา/วันหยุดเทศกาล: กรณีศึกษาประชาชนที่มีอายุ 15ปีขึ้นไป เจ้าของ/ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว และนักท่องเที่ยวในเขตกรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และจังหวัดหัวเมืองใหญ่. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ กรมควบคุมโรค; 2552.
8. Mackay BC. AIDS and protection motivation theory (PMT): effects of imagined scenarios on intent to use condoms. Michigan: A Bell and Howell, Information Company; 1992.
9. พรรณราย เจริญชาติวี. ผลของภาพคำเตือนบนซองบุหรี่ต่อการรับรู้และความตั้งใจในการสูบบุหรี่ของประชาชนอายุ 15ปีขึ้นไป ในจังหวัดนครศรีธรรมราช [วิทยานิพนธ์ปริญญาสาธาณสุขศาสตรมหาบัณฑิต]. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล; 2550. 170หน้า.
10. สำนักงานคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์. ร่างประกาศคณะกรรมการควบคุมเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข เกี่ยวกับบรรจุภัณฑ์จลาภาพ พร้อมทั้งข้อความคำเตือนสำหรับเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ผลิตหรือนำเข้า พ.ศ. .... [อินเทอร์เน็ต]. ม.ป.ท. [สืบค้นเมื่อ 14 ส.ค. 2553]. แหล่งข้อมูล: URL <http://www.thaiantialcohol.com/th/images/law/draft-alcohol26.pdf>
11. บุญช่วย ตีรวินูลสิน. การออกแบบเลขชนิดปีบนซองบุหรี่และจลาภาพ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภค [วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต]. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร; 2546.

Abstract: Opinion Toward Pictorial Warning Label on Alcohol Container: a Case Study of Factory Employees

Thanapen Pattanasathiankul, B.Sc.(Pharm)*; Surasit Lochid-amnuay, Ph.D.**

*Pharmacy department, Ratchaphiphat hospital, Bangkok Metropolitan Administration; **Faculty of Pharmacy, Silpakorn University

Journal of Health Science 2014;23:1013-21.

Pictorial warning label on alcohol container is one of the concepts on reducing alcohol consumption in Thailand. This study was a cross-sectional survey research in 370 factory employees. The objectives were to study the opinion toward pictorial warning label on alcohol container and the effects of pictorial warning label toward the subjects' perceptions of severity disease or hazard, level of fear and intention to reduce alcohol consumption. Data were collected by using questionnaire; and analyzed by descriptive statistics and correlation analysis of factors by Chi-square test. Results showed that most of subjects (41.4%) agreed that the pictorial warning label had effect on intention to reduce or quit alcohol drinking. The picture "disability and death caused by drunk driving" had more profound effect on perceptions of severity disease or hazard, level of fear and intention to reduce alcohol consumption. Level of education, history of alcohol drinking and married status were significantly associated with the effect of pictorial warning label on intention to reduce alcohol consumption ($p=0.001$, 0.015 and <0.001 , respectively). This study indicated that pictorial warning label on the beverage container had effect on alcohol consumption in factory employees. Similar study should be conducted among other groups of the population in order to develop a strong policy on pictorial warning label on alcohol container .

Key words: pictorial warning label, alcoholic beverages, alcohol policy